

1999-08-30

Dnr 99:37

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Uppföljning av utvecklingsprojekt för lärare, en lägesbeskrivning 1999

Inledning

Den 23 April 1998 beslutade regeringen att tilldela utvecklingsmedel till projekt med syfte att utveckla lärarrollen och finna nya former för samverkan mellan högskolans/universitetets värld och skolans vardag. Av ca 1 200 ansökningar har 168 projekt beviljats medel på totalt 75 miljoner kronor.

Enligt promemoria upprättad i Utbildningsdepartementet 1998-04-20, angavs att en ansökan borde innehålla de flesta av nedanstående områden för att komma i fråga för projektmedel:

- Ett tydligt lärarinitiativ och en tydlig inriktning på lärarutveckling
- Högskoleanknytning
- Tydliga planer på dokumentation av effekter och på spridning av idéer till andra lärare och skolor
- Arbetslagsutveckling, det kollegiala samtalet, reflektion, ämnesintegrering
- Utveckling av tänkande kring utbildning, undervisning och inlärning
- Utveckling av elevhandledning.

Under projekttiden skall skolorna kontinuerligt dokumentera, följa upp och utvärdera sina utvecklingsprojekt. De skall också kunna bistå med underlag och information till de uppföljningar och utvärderingar som Utbildningsdepartementet eller Skolverket anordnar.

1999-08-30

Dnr 99:37

Uppdraget

Skolverket har i uppdrag¹ att följa upp och utvärdera projektens arbete. I Skolverkets uppdraget ingår att bl.a. belysa:

- i vilken utsträckning projekten stimulerat till utveckling av lärarrollen och på vilket sätt, t e x olika arbetsformer, utveckling av arbetslag, elevhandledning och mentorskap, pedagogiska diskussioner om lärande, ökade kunskaper om dokumentation och utvärdering som arbetsmetoder,
- i vilken utsträckning spridningseffekter till andra lärare och/eller skolor, som inte deltar i projekt, kan konstateras,
- vilka former samverkan mellan skolan och högskolan/regionala utvecklingscentra utvecklats,
- i vilken utsträckning projekten bidragit till ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte mellan skolan och högskolan i vad avser skolforskning.

I denna första avrapportering har Skolverket bl.a undersökt om projekten är påbörjade och om målen för projekten ligger fast. Mot bakgrund av att övervägande delen av projekten kommer att pågå en längre tid är effekter i dagsläget inte möjliga att följa upp. I denna rapport belyses därför ett begränsat antal övergripande områden:

- dokumentation och utvärdering som arbetsmetoder
- spridningseffekter till andra lärare och/eller skolor
- samverkan mellan skolan och högskolan/universitetet

Genomförande och metod

Denna första avrapportering baseras på en skriftlig förfrågan till samtliga projekt för att se hur projektarbetet har fortlöpt under det år som gått sedan medlen har fördelats.

För att få en första bild av hur arbetet i projekten fortgår har Skolverket under våren 1999 sändt en skriftlig förfrågan med ett begränsat antal frågor

---

¹ Enligt regeringsbeslut den 23 April 1998 fick Skolverket i uppdrag att lämna en första avrapportering av projektens genomförande till regeringen den 1 september 1999. Enligt regeringsbeslut den 3 december 1998 skall Skolverket kontinuerligt följa upp och utvärdera skolprojekten under de närmaste åren.

1999-08-30

Dnr 99:37

till alla projektledare. Svar har sökts på frågor om projektens tidplaner, mål, samverkan med högskola samt uppföljning, utvärdering och dokumentation av projekten.

I syfte att utröna mer kvalitativa aspekter kring projektdokumentation, samverkan mellan skolan och högskolan/universitetet och eventuella spridningseffekter har telefonintervjuer med 14 projektledare genomförts samt att ett antal insända dokument studerats.

Intervjuerna har fokuserats på skolans dokumentation och dess måluppfyllelse, arbetssätt och metoder samt huruvida någon uppföljning av projekten har igångsatts. Av intresse har också varit att undersöka hur projekten avser att använda dokumentationen inom verksamheten. Intervjuerna har även syftat till att skapa en bild av skolornas samverkan med högskolan/universitetet och om eventuella spridningseffekter inom ramarna för projekten kan konstateras.

Ett tiotal insända dokument har också studerats. I samband med telefonintervjuerna ombads projektledarna att lämna in sin skriftliga dokumentation till Skolverket. I andra fall har dokumenten spontant lämnats till Skolverket.

Resultat av undersökningen

Initiativet till projekten har tagits på olika nivåer i kommuner, av skolledare och lärare. Projektens omfattning varierar och involverar allt från fyra lärare till flera skolor. Projekten tar olika utgångspunkter i utvecklingsarbetet och kan exempelvis handla om såväl lärarnas yrkesroll och kompetensutveckling, metoder och arbetssätt som elevernas lärande.

Undersökningen visar att projektens genomförande är avhängigt ett flertal faktorer där tid, förankring, omfattning och inriktning har spelat in på ett flertal områden. Likaså framkommer betydelsen av att projekten i sina inledande faser kunnat avsätta tid för reflektion över gemensamma förutsättningar och för utformandet av arbetslag.

Skriftlig förfrågan till samtliga projektledare

I början av maj månad 1999 fick varje ansvarig projektledare en förfrågan i enkätform. Syftet med förfrågan var dels att skapa en bild av hur projekten fortlöper, dels att underlätta urval för vidare kontakt med projekten.

1999-08-30

Dnr 99:37

Svar har inkommit från 166 av 168 projektansvariga. Ur dessa framkommer att:

- 164 projekt har påbörjats
- Två projekt har meddelat att de avser att starta under läsåret 99/00
- 139 projekt uppger att de håller den ursprungliga tidplanen
- 157 av projekten uppger att målen ligger fast enligt ansökan om medel
- För de nio projekt där målen förändrats framgår inte med tydlighet huruvida det är projektets målsättning eller arbetsformer som förändrats
- I genomsnitt kommer projekten att pågå i ca två år med en spridning från ca ett till fyra år²
- Samverkan med högskola eller universitet uppges förekomma i 154 projekt och i två fall med regionala utvecklingscentra engagerade.

Dokumentation och utvärdering som arbetsmetoder

Två av tre projekt har påbörjat uppföljning av verksamheten och i närmare hälften av projekten är uppföljningen dokumenterad.

Undersökningen påvisar användningen av en bred uppsättning metoder för att dokumentera arbetet. Vissa projekt dokumenterar kontinuerligt sina erfarenheter och resultat medan det i andra fall sker mer sporadiskt. Undersökningen visar att skolorna använder sig av metoder såsom portfoliometik, dagböcker, brevväxling och klassrumsobservationer för att dokumentera sitt arbete.

Dokumentationen kan utgöra allt från mötesprotokoll och osorterade anteckningar till levande dokument som används i arbetet. Det förekommer att dokumentationen bildar basen för reflektion och diskussion, som ibland sker tillsammans med handledare från högskolan.

Utvärderingar liksom dokumentation är viktiga utgångspunkter för projektens utvecklingsarbete och anges ge värdefull kunskap om hur arbetet skall gå vidare. Utvärderingar består i förekommande fall av enkäter och/eller intervjuer med lärare för att identifiera problem och styrkor med skolan och dess undervisning. Det finns även exempel på projekt där eleverna ges möjlighet att yttra sig om sina erfarenheter av projekten (såsom portfolioundervisning).

---

² Denna spridning är något osäker då respondenterna kan ha uppfattat frågan olika i fråga om hur lång tid det är kvar på projektet och hur länge projektet planeras att pågå efter att förfrågan ställdes.

1999-08-30

Dnr 99:37

Utvärderingarna utförs i vissa fall av skolans egen personal, ibland med stöd av externa utvärderare från högskolor och universitet. Högskolor och universitet deltar i vissa fall också i utformandet av mallar för utvärderingen. Någon enhetlig modell för hur utvärderingen utformas kan inte urskönjas. Utvärderingar sker ibland på en löpande, kontinuerlig basis medan andra projekt summerar arbetet vid läsårets/terminens slut.

Spridningseffekter till andra lärare och/eller skolor

Utifrån undersökningen kan det generellt konstateras att flertalet projekt ännu inte aktivt spridit resultaten till andra skolor och/eller lärare. Projekten har i vissa fall etablerat kontakt med andra skolor främst genom studiebesök och lärarnätverk. Vissa projekt har kommit förhållandevis långt i dessa kontakter och har lyckats etablera en god samverkan och skapat nätverk med andra skolor.

Trots exempel på projekt som aktivt försökt sprida idéer och resultat utanför den egna skolan och medverkande institutioner, menar flera projektledare att omvärlden uppvisat ett svagt intresse för projekten. Undersökningen påvisar också betydelsen av att upprätta kontinuerliga kontakter med andra lärare och skolor och att detta är viktiga förutsättningar för projektens fortsatta arbete.

I vissa fall sprids information och resultat från projekten via skolans eller kommunens hemsida på Internet. Undersökningen visar även på projekt som blivit omtalade i den lokala pressen. Det finns också exempel på projekt som har upprättat kontakter med lokala näringslivet.

Vidare framgår att flertalet projekt avser göra mer medvetna satsningar på spridning av resultaten, vilket sannolikt innebär att spridningseffekterna kommer ges en större innebörd i takt med projektens fortskridande.

Samverkan mellan skolan och högskolan/universitetet

Alla delar i undersökningen visar på att samverkan med högskolan/universitetet är en viktig del för de olika projekten. Kontakten och djupet i samverkan varierar dock beroende på projektens ambitionsnivå och resurser.

I de projekt där dialogen och samverkan är mer utvecklad tar högskolan/universitetet kontinuerligt och aktivt del av och stödjer på olika sätt projekten. Högskolan/universitetet medverkar i utformandet av projektplaner och målformuleringar, handleder skolans personal, arrangerar kurser och konferenser samt strukturerar utvärderingsinsatser.

1999-08-30

Dnr 99:37

Högskolans och universitetets handledande insatser innebär ofta att intrycken från enkäter, intervjuer samt diskussioner och loggböcker sammanställs. Detta utgör sedan grunden för det fortsatta arbetet. Studiedagar och seminarier med projektdeltagarna är andra inslag med samma syfte.

Vidare framkommer att samverkan och kontakt har upprättats genom e-post och brevväxling mellan lärarna och kontaktpersonen på högskolan/universitetet samt att somliga projekt har givits möjlighet till samverkan med flera högskolor och universitet. Det finns också exempel på lärarkandidater som får handledning av skolan så att de bland annat kan skriva sina examensarbeten inom ramarna för projekten.

Av undersökningen framgår att det är vanligt att kontakten sköts av yngre forskare på högskolan/universitetet, men vid givna punkter i projektet såsom vid föreläsningar involveras mer erfarna forskare och externa konsulter för projektets räkning.

Undersökningen visar också att samverkan mellan skolan och högskolan/universitetet i vissa fall har varit mer av uppdragskaraktär. Detta genom att högskolan/universitetet i huvudsak har arrangerat kurser och föreläsningar utan att ha varit direkt deltagande i projektens utvecklingsarbete. Vidare framkommer att det i något enstaka fall endast är rektor och skolledning som ombesörjt kontakterna med högskolan/universitetet utan direkt inblandning av projektdeltagarna. I undersökningen framkommer också att ett projekt initialt hade svårigheter att få till stånd en samverkan med högskolan/universitetet.

Uppsummering

I stort sett alla projekt har i dagsläget startat. I stort sett alla projekt anger att de i ansökan angivna tidsplanerna och målsättningarna ligger fast. Ungefär hälften har påbörjat någon form av dokumentation. Huvuddelen av projekten har påbörjat samverkan med högskolan/universitetet och börjat följa upp och utvärdera sitt arbete. Samverkan med högskolan/universitetet kan ta ett flertal uttryck, men ett för projekten gemensamt drag verkar vara att högskolan/universitetet är ett värdefullt stöd när det gäller att etablera former för dokumentation och utvärdering. Undersökningen kan i dagsläget inte konstatera några större spridningseffekter genom projekten.

Intrycken från undersökningen skall inte övertolkas, utan bör ses som intressanta komplement som ger värdefull kunskap för Skolverkets fortsatta uppföljning och utvärdering av projekten.

1999-08-30

Dnr 99:37

I det fortsatta arbetet kommer Skolverket att följa projektens arbete för att närmare studera hur projekten uppnått sina mål, vilka framkomliga vägar de funnit i sitt arbete och vilka eventuella hinder de stött på. I fokus för det fortsatta arbetet står lärarnas professionella utveckling och samverkan med högskolan/universitetet.

Skolverket avser framöver att redovisa uppdraget i årsredovisningen varje år så länge som utvecklingsprojekten pågår.

På Skolverkets vägnar

Staffan Lundh
Avdelningschef
Avdelningen för uppföljning
och utvärdering

Hans Krantz
Enhetschef
Enheten för ekonomistyrning

I ärendets handläggning har undervisningsråden Stefan Erson, Andreas Hermansson, Ann-Christin Rudström och Annika Thomas deltagit.